

SPRAWOZDANIA Z KONFERENCJI NAUKOWYCH

KATARZYNA BIAŁOBRZESKA
MONIKA MACIEJEWSKA
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

PODĄŻAJĄC ZA MISTRZEM – LSMP SZKOŁA NA ROZDROŻU.
XXXIII LETNIA SZKOŁA MŁODYCH PEDAGOGÓW
IM. PROFESOR MARII DUDZIKOWEJ, ŁAŃSK,
9–13 WRZEŚNIA 2019 ROKU

Spotkania z ludźmi czynią życie warte przeżycia.

Guy de Maupassant

W dniach 9–13 września 2019 roku w Łąnsku odbyła się XXXIII Letnia Szkoła Młodych Pedagogów im. profesor Marii Dudzikowej pt. *Współczesny nauczyciel – profesjonalizm – mistrzostwo – misja publiczna*. LSMP organizowana jest cyklicznie przez Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, zaś tegorocznym gospodarzem szkoły był Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

XXXIII Letnia Szkoła Młodych Pedagogów nie była zwykłą szkołą, spotkaniem uczniów z mistrzami co najmniej z kilku powodów. Najistotniejszy z nich wiąże się z odejściem po 25 latach kierowania naukowego letniami szkołami prof. dr hab. Marii Dudzikowej. Śmierć Mistrzynie po pięciu tygodniach od zakończenia XXXII LSMP w Łagowie i po niemalże dwóch latach walki z ciężką chorobą, mimo że nieunikniona, zaskoczyła i zasmuciła całą „naukową wspólnotę uczących się”. Wydaje się, że każdy uczestnik odbywającej się w ubiegłym roku LSMP w Łagowie doświadczył na swój sposób transcendentnego, mistycznego

i symbolicznego pożegnania z Profesor Marią. Jak wspomina Magdalena Zapotoczna, Sekretarz XXXII LSMP:

Kierownik naukowa Letniej Szkoły Młodych Pedagogów prof. Maria Dudzikowa opuściła obrady trzeciego dnia Szkoły późnym wieczorem 19 września 2018 roku. Pożegnanie – tak symboliczne i wzruszające – miało niezwykle charakter. Drogę do samochodu wyznaczył korowód zgromadzonych przed hotelem młodych uczestników i profesorów, którzy trzymali w dłoniach pochodnie i przy wtórze rozmaitych dźwięków kołatek śpiewali „ależ owszem, ależ tak, tak, tak!”. Tego wyjątkowego, wrześniowego wieczoru płomienie pochodni były świadectwem tłęcej się nadziei na powtórne spotkanie z profesor M.D.¹

Kolejnego spotkania już niestety nie było. Zostało jednak zobowiązanie, zadanie do wykonania, powinność i wielka troska o dzieło prof. Marii Dudzikowej, troska o naszą LSMP.

Kolejnym powodem do uznania szkoły za wyjątkową jest wielka mobilizacja wszystkich uczestników „wspólnoty uczących się”, którzy w tej trudnej dla szkoły sytuacji zdali egzamin na piątkę. Nie zawiedli organizatorzy XXXIII LSMP – Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie kierowany przez Panią dziekan dr hab. Joannę Ostrouch-Kamińską, prof. UWM, i zespół organizacyjny w osobach: dr Moniki Maciejewskiej, dr Magdaleny Zmysłowskiej i Prezydentki Młodych Pedagogów 2018/2019, jednocześnie będącej Sekretarzem Szkoły, dr Katarzyny Białobrzeskiej. Na LSMP przybyli wybitni Mistrzowie ceniący sobie ten rodzaj naukowego spotkania, które – jak zaznaczała prof. Ewa Bochno – można określić jako pewnego rodzaju układ całości naukowej i etyczno-moralnej, który sprawia, że LSMP jest nie tylko szkołą naukową, ale szkołą człowieka nauki „w całości”. Nie zawiedli również młodzi uczestnicy Szkoły, którzy w poprzednich latach niejednokrotnie doświadczyli niepowtarzalności jej formuły – wyjątkowego rodzaju zetknięcia się z Mistrzem, które czyni życie początkującego naukowca wartym przeżycia.

Wyjątkowe również było przewodnictwo naukowe XXXIII LSMP, którego w tej nadzwyczajnej sytuacji podjęła się trójka szczególnie związanych ze Szkołą profesorów: prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak, dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ, i prof. dr hab. Bogusław Śliwerski. Wiele zawdzięczamy przewodniczącemu Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN prof. dr hab. Bogusławowi Śliwerskiemu, który poza nieocenionym wkładem merytorycznym w doroczne spotkanie walczył o fundusze na jego realizację, z determinacją i bardzo skutecznie. Nie da się przecenić ogromnego nakładu pracy i troski, jaki w organizację Szkoły włożyły kierownik naukowa prof. Maria Czerepaniak-Walczak i zastępczyni kie-

¹ M. Zapotoczna, Nieście więc wiedzy pochodnię na czele... O 32. Letniej Szkole Młodych Pedagogów, *Parezja* 2/2018 (10), s.141

rownik naukowej prof. Ewa Bochno. To dzięki ich pracy szkoła miała swój niepowtarzalny charakter i jak zwykle wysoki poziom merytoryczny.

Na podkreślenie zasługuje również inicjatywa prof. dr. hab. Tadeusza Lewowickiego, który w styczniu 2019 roku wystąpił z inicjatywą nadania LSMP imienia prof. Marii Dudzikowej. Została ona dobrze przyjęta i Szkole nadano imię tej wybitnej ambasadorki młodych naukowców. Profesor Tadeusz Lewowicki, nazywany przez prof. Marię Dudzikową i Młode Pedagożki i Młodych Pedagogów ojcem LSMP, jest postacią, która w szczególnie sposób zapisała się na kartach historii Szkoły. Opisując swoje powiązania z tą cenną inicjatywą na rzecz młodych adeptów nauki sam podkreśla: „W latach 1993–2007, w czasie pełnienia funkcji przewodniczącego KNP PAN, wspólnie z Marią dbałem o LSMP. Uczestnicy szybko zauważyli nasze starania i zaczęto przypisywać Marii rolę matki, a mnie ojca letnich szkół. Rzeczywiście staraliśmy się – jak rodzice – zadbać o wszystko, co mogło zapewnić dobre funkcjonowanie LSMP”².

*Choćbyśmy nawet mogli stać się uczonymi uczonością drugich,
mądrzy możemy być jedynie własną mądrością.*

Michel de Montaigne

Pierwszy dzień obrad XXXIII LSMP miał wyjątkowy charakter. Uczestnicy szkoły zasiedli na sali, w której profesor Maria Dudzikowa spoglądała na nich z portretu... Jak to teraz będzie? – taka niema myśl wyczuwalna była od pierwszych minut spotkania... A było dokładnie tak, jak życzyłyby sobie Mistrzynie, czyli rzeczowo, profesjonalnie i według planu..., bez taryfy ulgowej, sentymentów i wymówek. Komitet Naukowy XXXIII LSMP w osobach prof. Marii Czerpaniak-Walczak, prof. Ewy Bochno i prof. Bogusława Śliwerskiego nie miał żadnych wątpliwości czy dylematów. Oni wiedzieli, jak ma być i było tak, jak zawsze, bo przecież Szkoła wypracowała przez lata swoją formułę, opartą na wspólnej tradycji, zwyczajach, obyczajach i kulturze, stając się organizmem, który jest w stanie samodzielnie funkcjonować w sytuacjach trudnych, problemowych, złożonych.

XXXIII Letnią Szkołę Młodych Pedagogów im. profesor Marii Dudzikowej pt. *Współczesny nauczyciel – profesjonalizm – mistrzostwo – misja publiczna* zainaugurował przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych prof. dr. hab. Bogusław Śliwerski. Uczestników i gości powitała współorganizator XXXIII edycji Szkoły, dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska, prof. UWM. W trakcie uroczystości

² T. Lewowicki, O Profesor Marii Dudzikowej, Jej pedagogice oraz o naukowej wspólnotce. *Paręcja* 2/2018 (10), s.100

otwierających doroczne spotkanie młodych pedagogów dokonano zwyczajowego przekazania insygniów Szkoły Gospodarzom kolejnej XXXIV LSMP – Wydziałowi Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Tegoroczna Prezydent Forum Młodych Pedagogów dr Katarzyna Białobrzaska przekazała przewodnictwo dr Bożenie Kanclerz i dr. Mateuszowi Marciniakowi, którzy poczuli się niezwykle zaszczytzeni, mogąc zorganizować kolejną Szkołę w rodzimej uczelni prof. Marii Dudzikowej. W trakcie pierwszego dnia obrad wręczono również dwa wyróżnienia „Strzał w dziesiątkę”: dla dr hab. Alicji Korzenieckiej-Bondar za działalność naukową i dla dr Katarzyny Białobrzaskiej za działalność organizacyjną. Dzień pierwszy upływał w atmosferze wspomnień, refleksji i niekończących się opowieści uczestników Szkoły o swoich spotkaniach z Profesor Marią i różnych implikacjach, które z tego wynikały. W trakcie pierwszego dnia uczestnicy wysłuchali także inspirującego wykładu inauguracyjnego prof. Tadeusza Lewowickiego pt. *Podstawy stawania się profesjonalistą i mistrzem; o kształceniu nauczycieli*. W trakcie uroczystej kolacji zwyczajowo uczestnicy LSMP obdarowani zostali książkami przekazanymi w darze od wydawnictw, co również stało się tradycją szkoły. Wśród darczyńców znalazł się także prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński, który niestety nie mógł tym razem przybyć na doroczne spotkanie z młodymi naukowcami, ale jako Mistrz związany z LSMP od wielu lat postanowił przekazać uczestnikom Szkoły swoje nowe publikacje.

Debaty XXXIII LSMP toczące się wokół tematu współczesnego nauczyciela w kontekstach profesjonalizmu, mistrzostwa i misji publicznej okazały się wielowątkowe i niezwykle inspirujące. Znalazły w nich oddźwięk zarówno odniesienia historyczne, budujące tradycję i tożsamość tego zawodu, jak i analizy związane bezpośrednio z wyzwaniem uprawiania tej profesji we współczesnych realiach polskiej oświaty. Dyskusje obejmowały szeroki wachlarz podejść teoretycznych osadzonych w różnych paradygmatach nauk społecznych i humanistycznych oraz wynikających z nich inspiracji dla badań edukacyjnych. Dzięki takiemu podejściu uczestnikom udało się ujawnić i otworzyć szereg ścieżek/dróg eksploracji w różnych obszarach badawczych, m.in. odnoszących się do uwikłań współczesnego nauczyciela w uwarunkowania polityki oświatowej, konieczności/możliwości podejmowania wyzwań społecznych, kulturowych i cywilizacyjnych stających przed edukacją, czy zmienności i stałości w obrębie konstruowania podstawowych map kompetencji zawodowych. Nie zabrakło także bezpośrednich nawiązań do praktyki uprawiania zawodu, szczególnie istotnych w kontekście strajków nauczycielskich mających miejsce w pierwszej połowie 2019 roku.

Spotkanie trwające pięć dni było miejscem licznych wystąpień, referatów i debat. Tematykę zarysowaną w tytule XXXIII LSMP *Współczesny nauczyciel – profesjonalizm – mistrzostwo – misja publiczna* poruszano i realizowano w sprawdzonych już formach: wykładów, dyskusji, seminariów z tematem, warsztatów,

spotkań z Mistrzami oraz wystąpień młodych uczestników Letniej Szkoły. W ramach wykładów swoje opracowania zaprezentowali i poddali dyskusji zaproszeni profesorowie nauk społecznych i humanistycznych (w porządku alfabetycznym):

- dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ (UZ, Zielona Góra), *Nauczyciel akademicki w (auto)metaforze*;
- dr hab. Bogusława Dorota Gołębiak, prof. CDV (CDV, Poznań), *Profesjonalizm w nauczaniu. Wewnętrzna gra dyskursów*;
- prof. dr hab. Józef Górniewicz (UWM, Olsztyn), *Szkoły polskie na Warmii i Mazurach w okresie 1920–1939*;
- dr hab. Hanna Kędzierska, prof. UWM (UWM, Olsztyn), *Reformatorski rollercoaster – (re)definicje tożsamości nauczycieli gimnazjum*;
- prof. dr hab. Janina Kostkiewicz (UJ, Kraków), *Nauczyciele w Polsce okresu 20-lecia międzywojennego: kształcenie – misja publiczna – status społeczny*;
- prof. dr hab. Henryk Mizerek (UWM Olsztyn), *Krytyczna refleksja w pracy nauczyciela – o pół kroku za modą*;
- prof. dr hab. Bogusław Śliwowski (UŁ, Łódź), *Socjotechnika pedagogicznego władztwa MEN wobec nauczycieli w świetle analiz polityki oświatowej w okresie III RP*;
- prof. dr hab. Marzena Zaorska (UWM, Olsztyn), *Edukacja włączająca, pedagog specjalny edukacji włączającej (profesjonalizm – mistrzostwo – misja publiczna)*;
- dr hab. Teresa Zubrzycka-Maciąg, prof. UMCS (UMCS, Lublin), *Osobowościowe uwarunkowania psychofizycznego funkcjonowania nauczycieli w zawodzie w perspektywie badawczej*.

Dla młodych pedagogów przyjeżdżających co roku licznie na LSMP bardzo istotna jest także możliwość doskonalenia warsztatu badawczego. Umożliwiają to spotkania w ramach seminariów z tematem i warsztatów, na których poruszane są kwestie metodologiczne. Dotyczą one często ogólnych przesłanek uprawiania nauki, proponując różne podejścia do analizy uwarunkowań skutecznego i etycznego działania w jej obszarze, ale przede wszystkim zogniskowane są wokół analizy konkretnych przykładów projektów badawczych, która ujawnia „kuchnię badawczą”, a także pokazuje możliwości i skutki zastosowania konkretnych rozwiązań metodologicznych. Podczas wrześnieego spotkania to trudne zadanie realizowane było w ramach trzech seminariów z tematem. Podjęli się tego (w porządku chronologicznym spotkań) prof. dr hab. Jolanta Szempruch (UJK, Kielce), która rozmawiała z uczestnikami na temat kompetencji zawodowych współczesnego nauczyciela; prof. dr hab. Stanisław Palka (UJ, Kraków) realizujący tematykę *Nauczyciel jako obiekt badań pedagogicznych oraz nauczyciel jako badacz edukacyjny*; oraz prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak (US, Szczecin)

badająca wraz z młodymi pracownikami nauki temat: *Nauczyciel: publiczny intelektualista czy funkcjonariusz państwowy?* Przeprowadzono także dwa warsztaty. Dr hab. Alicja Korzeniecka-Bondar (UwB, Białystok) pokazała, jak poruszać się w obszarze badań fenomenograficznych (warsztat: *Jak badać doświadczenia nauczycieli? Przykład badań fenomenograficznych*), zaś dr Urszula Markowska-Manista (UW, Warszawa) zainteresowała uczestników szczegółami publikowania w czasopismach i wydawnictwach zagranicznych (warsztat: *Publikacje międzynarodowe, szanse i dylematy młodych nauczycieli akademickich*). Bardzo ważnym elementem dopełniającym wspólne uczenie się uczestników Letniej Szkoły, tak jak w poprzednich latach, były indywidualne spotkania z Mistrzami. W ramach porannych i wieczornych konsultacji młodzi pedagodzy mieli możliwość podjęcia dyskusji nad własnymi projektami badawczymi z gronem niezwykle doświadczonych badaczy problematyki edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień pedeutologicznych.

XXXIII Letnia Szkoła Młodych Pedagogów w Łańsku, pomimo dotkliwego braku jej Mentorki – prof. Marii Dudzikowej, zachowała wszelkie tradycje i wypracowane dotychczas formy wspólnego działania. Znaczenie i wartość niepowtarzalnego stylu pracy Letnich Szkół podkreślali w swych wypowiedziach dla uniwersyteckiej telewizji Kortowo zarówno Mistrzowie, jak i sami młodzi pedagodzy. Prof. B. Śliwerski nawiązał do ogólnej idei Letnich Szkół Młodych Pedagogów, wskazując, że ta szczególna inicjatywa Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN przyjęła dosyć prostą, ale bardzo efektywną formułę pracy. Młodzi ludzie mają tu okazję dotknięcia nauki w bardzo różnym wymiarze. Profesor podkreślił m.in. znaczenie kontaktów zarówno z doświadczonymi naukowcami, jak i ze środowiskiem innych początkujących badaczy, które niejednokrotnie mogą mieć kluczowe znaczenie dla dalszej ścieżki naukowej uczestników Szkoły:

To jest szkoła, która ma na celu łamanie różnych schematów, granic pokoleniowych. Tutaj właściwie każdy jest uczącym się: profesor się uczy od młodych i młodzi uczą się od profesora – to jest istota LSMP. Młodzi pedagodzy prezentują własne pomysły badawcze i mają możliwość uzyskania prawdziwej, szczerzej, przyjaznej informacji zwrotnej o tym, w jakim kierunku zmierzają, czego jeszcze nie wiedzą. Chodzi przede wszystkim o to, żeby budować poczucie własnej wartości i sensu pracy naukowej.

Znaczenie doświadczeń związanych z angażowaniem się w budowanie relacji między starszym i młodszym pokoleniem pedagogów-akademików podkreślała także prof. Maria Czerepaniak-Walczak, wskazując, że udział w spotkaniach LSMP motywuje i „napędza” do podejmowania nowych wyzwań zarówno Mistrzów, jak i początkujących adeptów nauki. Wspólne uczenie się jest jedną z podstawowych wartości tych przyjacielskich i niecodziennych w świecie nauki spotkań. Prof. Ewa Bochno zaznaczyła z kolei, że szkoła daje możliwość spotka-

nia, gdzie inicjowane są dyskusje, wymieniane poglądy, ale przede wszystkim podejmowana jest wspólna, systematyczna praca nad tekstami młodych naukowców, która jest przez nich kontynuowana w ramach przygotowań do wystąpienia, a później do opublikowania zakończonego opracowania. Uczestnicy Szkoły cenią przede wszystkim otwartość i życzliwą uwagę, z jaką się spotykają. Swoje doświadczenia określają jako bardzo intensywne. Całotygodniowe spotkanie poświęcone dyskusjom wokół interesujących ich problemów przynosi często nieoczekiwane efekty. Wskazują, że jest to dla nich wyjątkowa okazja, żeby móc w nieformalnych sytuacjach porozmawiać z Mistrzami, powiedzieć o sobie, dopytać, podzielić się wątpliwościami z przekonaniem, że zostaną wysłuchani.

Dodatkowym atutem każdej Letniej Szkoły jest niepowtarzalna atmosfera, budowana również przez przestrzeń/miejsce, w której jest osadzona. Spotkanie w Łąnsku przesycone było tym, co na Warmii i Mazurach stanowi niezaprzeczalną wartość – bliskością z naturą. Ośrodek, w którym toczyły się obrady, usytuowany w kompleksie leśnym nad urokliwym Jeziorem Łąńskim pozwalał na korzystanie „pełną piersią” z uroków złotej polskiej jesieni. Przedłużające się wieczorne dysputy kończyły się często nasłuchiowaniem rykowiska jeleni. Ośrodek w Łąnsku ma również bogatą i nieco mroczną historię, z którą uczestnicy zapoznali się podczas wspólnego poszukiwania duchów przeszłości. Na początku XX w. było to przede wszystkim miejsce polowań m.in. feldmarszałka Paula von Hindenburga czy Hermanna Goeringa. Od lat 50. był tu z kolei usytuowany tajny i ekskluzywny ośrodek wypoczynkowy Urzędu Rady Ministrów, niedostępny dla nikogo poza najwyższymi urzędnikami państwa i ich gośćmi. Odpoczywali tu Bolesław Bierut, Władysław Gomułka czy Edward Gierek. Teren zajmował tysiące hektarów, był ogrodzony i ściśle strzeżony, miejsce to miało kryptonim W-1. Gościli tu także przywódcy dawnego bloku wschodniego, m.in. Nikita Chruszczow i Leonid Breżniew, prezydenci i królowie. O tej niezwyklej historii ośrodka chętnie opowiadają jego pracownicy, wskazując na pozostające na jego obszarze ślady dawnej świetności.

Tegoroczna XXXIII LSMP zbiegła się z uroczystością obchodów jubileuszu 50-lecia istnienia pedagogiki olsztyńskiej, uroczystości wpisującej się w stulecie rozpoczęcia kształcenia pedagogów w uczelniach kształcenia pedagogicznego, a także w obchody XX-lecia istnienia Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Tradycja kształcenia pedagogów na poziomie wyższym w Olsztynie sięga roku 1969. Chcąc upamiętnić dorobek naukowy półwiecznej historii olsztyńskiej pedagogiki zorganizowana została Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *(Re)konstrukcje pedagogiki akademickiej – troski, nadzieje, perspektywy*. Uczestnictwo w spotkaniu jubileuszowym przybliżyło uczestnikom LSMP ośrodek olsztyński jako Uniwersytet, w którym pedagogika ma swoje miejsce, a także zwróciło uwagę na jej tradycję kształtowaną w stolicy Warmii i Mazur od ponad 50 lat.

Reasumując, XXXIII LSMP w Łąsku była wyjątkową szkołą, która po śmierci profesor Marii Dudzikowej stanęła na rozdrożu, lecz tropy, jakie zostały wyznaczone przez lata wspólnej pracy mistrzów z uczniami, wydają się być tak wyraźne, że nie sposób zbłądzić. Profesor M.D. wskazała nie tylko tropy i ślady, wskazała również i tych, za którymi warto podążać zawsze, mając jednak na uwadze złotą myśl Michela de Montaigne: „Choćbyśmy nawet mogli stać się uczonymi uczonością drugich, mądrzy możemy być jedynie własną mądrością”.